

Romania - Hungary

PÁLYAORIENTÁCIÓS KIHÍVÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK - ÖSSZEHAJONLÍTÓ TANULMÁNY

Szatmár megye és Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye fiataljai körében végzett empirikus kutatások
eredményeinek összevetése

EXECUTIVE SUMMARY

A határ menti térségben végzett párhuzamos kutatások alátámasztják, hogy mindkét oldalon hasonló strukturális problémák – például az alacsony szolgáltatás-hozzáférés, a pályorientációs tanácsadás gyengeségei és a területi egyenlőtlenségek – nehezítik a fiatalok karriertervezését. Bizonyos különbségek ugyanakkor megfigyelhetők a fiatalok attitűdjei és a családi háttér szerepe kapcsán: Romániában a fiatalok körében némileg célorientáltabb hozzáállás tapasztalható, bár ott is jellemző a rövid távú gondolkodás és a jövőkép hiánya. Magyarországon viszont hangsúlyosabb a passzív sodródás és a motiváció hiánya. Mindkét térségben fontos támaszt jelentenek a családok, azonban a szakértői megítélés eltér: míg Romániában a család túlzott befolyását sokan problémaként látják, Magyarországon inkább a követendő családi minták hiányát tartják aggasztónak. Mindkét térségben kritikus hiányosságok mutatkoznak a pályorientáció intézményes kereteiben, azonban eltérő módon: Romániában leginkább a vidéki infrastruktúra és szolgáltatási lefedettség szűkössége, Magyarországon pedig az általános rendszerhiány és a fiatalokat célzó hatékony támogatásformák hiánya okoz nehézséget.

BEVEZETÉS

A UNITY projekt keretében végzett empirikus kutatások lehetővé teszik, hogy első alkalommal készüljön átfogó összehasonlító elemzés a Szatmár megye és Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye pályorientációs helyzetéről. A kutatások során 426 diákot (207 romániai, 219 magyarországi) és összesen 119 (55 romániai és 64 magyarországi) szakembert vontak be a vizsgálatba, ami reprezentatív képet nyújt a határ menti térség kihívásairól.

DEMOGRÁFIAI ÉS CSALÁDI HÁTTÉR ÖSSZEHAJONLÍTÁSA

Családi támogatottság és szocioökonómiai helyzet

A családi támogatás hasonló mértékben jelenik meg a romániai és magyarországi kitöltők körében, ennek inkább intenzitásában vehetünk észre különbségeket: a romániai középiskolások 75%-a számíthat teljes (51%) vagy részleges (24%) családi támogatásra tanulmányai során, a magyarországi középiskolásoknak pedig 74%-a, ám az ő esetükben alacsonyabb a teljes támogatást finanszírozni képes szülők aránya (34,6%), illetve magasabb az anyagi okokból támogatást nem kapók aránya (13,5% vs. 7%).

A szülői iskolai végzettség tekintetében markáns különbségek figyelhetők meg általános és középiskolás kitöltők között: míg Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében az általános iskolások 66,1%-a, a

The content of this material does not necessarily represent
the official position of the European Union.

Romania - Hungary

középiskolás diákoknak már 80,8%-a olyan családból származik, ahol egyik szülő sem rendelkezik felsőfokú végzettséggel, Szatmár megyében szintén hasonló a helyzet. A romániai középiskolások esetében 8% mind a diplomás anyák, mind a diplomás apák aránya, az általános iskolások szülei e térségben is magasabb végzettségűek: az anyák 42%-a, az apák 30%-a rendelkezik felsőfokú végzettséggel.

Településszerkezeti eltérések

A lakóhely szerinti megoszlás **érzékelhető eltéréseket** mutat: a romániai mintában a középiskolások diákok 62%-a, az általános iskolások 18%-a él vidéki területeken, szemben a magyarországi 41%-kal, illetve 36%-kal. Ez alapvető hatást gyakorol a szolgáltatásokhoz való hozzáférésre és a pályaválasztási lehetőségekre.

PÁLYAVÁLASZTÁSI ATTITŰDÖK ÉS TÁJÉKOZOTTSÁG

Döntési érettség és határozottság

A magyarországi diákok nagyobb döntési érettséget mutatnak: a középiskolások 50%-ának már konkrét továbbtanulási elképzelése van, szemben a romániai diákok alacsonyabb arányával (37%). Az általános iskolások körében azonban fordított a helyzet - a romániai diákok 69%-a már tudja, melyik középiskolába fog járni, míg a magyarországi általános iskolások körében ez az arány jelentősen alacsonyabb (37%).

Tantárgyi preferenciák és érdeklődési területek

Szembeötlő különbség, hogy míg a romániai általános iskolások 45%-a a reál területeket preferálja, addig a magyarországi diákok körében a humán tantárgyak dominálnak (32,2%). A középiskolások körében a romániai diákok 42%-a szakmai/műszaki tárgyakat választ, míg a magyarországi diákok körében ez a csoport senkinél sem élvez elsőbbséget. Mindezt magyarázhatja, hogy a magyarországi diákok 40,4%-a gimnáziumi képzésben vesz részt, míg a romániai kitöltők műszaki középiskolába, szakiskolába járnak.

Információszerzési szokások

Mindkét oldalon a család dominál információforrásként - az általános iskolások körében egyedülként (romániai: 73%, magyarországi: 79,1% az általános iskolások körében, 53% és 41,3% a középiskolások körében), azonban jelentős különbség mutatkozik a formális tanácsadás igénybevételében, illetve a tanári vélemények jelentőségében: romániai kitöltőink 62% (általános iskolások) és 51%-a (középiskolások), kérdez, kér pályaválasztással kapcsolatos információt tanáraitól, Magyarországon az általános iskolások körében 30%, a középiskolások körében 39% körüli. Az internet szerepe a középiskolások körében mindkét megyében jelentős: a magyarországi diákok 58,7%-a, a romániai diákok 62%-a szerzi innen információit.

MOBILITÁSI HAJLANDÓSÁG ÉS JÖVŐKÉPEK

The content of this material does not necessarily represent
the official position of the European Union.

Romania - Hungary

Külföldi tanulási és munkavállalási szándékok

A mobilitási hajlandóság mindkét megye diákjai körében jelentős. A magyarországi középiskolások több mint egyötöde (21,2%) konkrét tervekkel rendelkezik arra vonatkozóan, hogy a jövőben külföldön tanuljon vagy dolgozzon, míg további 38,5% ugyan még nem alakított ki határozott elképzelést, de foglalkoztatja a lehetőség gondolata. A romániai diákok körében ezen arányok valamivel alacsonyabbak, de még mindig jelentősek, 18% és 30%.

Nyelvi kompetenciák és kulturális tőke

A nyelvi készségek terén alapvető különbségek mutatkoznak. A romániai diákok 94%-a beszél angolul, 42%-uk magyarul, ami jelentős előnyt jelent a határ menti munkaerőpiacon. A magyarországi diákok nyelvi kompetenciái az adatok alapján alacsonyabbak, ami korlátozhatja mobilitási lehetőségeiket.

Duális képzéssel kapcsolatos attitűdök

A duális képzés megítélése terén a romániai diákok körében magasabb a bizonytalanság (41% válaszolta, hogy „talán, de nem biztos”), míg a magyarországi oldalon ez az arány 33,7%. A konkrét tervekkel rendelkezők aránya mindkét oldalon alacsony (16,3% vs. 22%).

Karriercélok prioritásai

Mindkét oldalon a biztonság és stabilitás élvez prioritást, azonban a hangsúlyok eltérőek. A magyarországi diákok számára a jó fizetés, hosszú távú biztonság és szenvedélyes munkavégzés egyaránt 4,30 pont körüli értékelést kapott az 5-ös skálán. A romániai diákok szintén ezeket említették legfontosabb célként, ugyanakkor nagyobb arányban tartották *nagyon fontosnak* a társadalmi hasznosságot, mások segítségét és a munka értelmét.

TECHNOLÓGIAI TUDATOSSÁG ÉS DIGITÁLIS KOMPETENCIÁK

Jelentős lemaradás tapasztalható mindkét oldalon a digitalizáció munkaerőpiaci hatásainak tudatos figyelembevételében. A magyarországi középiskolások 39,4%-a veszi figyelembe ezeket a tényezőket, míg 27,9%-uk egyáltalán nem gondolkodott el rajta. A romániai adatok hasonló mintázatot mutatnak (40% és 17%), de az információhiány Magyarországon markánsabb.

SZAKÉRTŐI PERSPEKTÍVÁK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Rendszerszintű problémák súlyossága

A szakértői értékelések alapján mindkét oldalon a jövőkép és motiváció hiánya jelenti a legnagyobb problémát (magyarországi érték: 3,94 pont; Romániában ez szöveges visszajelzések alapján szintén domináns tényező).

Különbségek mutatkoznak a specifikus akadályok megítélésében:

The content of this material does not necessarily represent
the official position of the European Union.

Romania - Hungary

- A munkaerőpiaci trendek és digitalizáció hatásainak ismerete súlyosabb problémaként jelenik meg a magyar szakértők szerint.
- A szülői támogatás hiánya mindkét oldalon kritikus, de eltérő formában: Magyarországon a szülők tájékozatlansága, Romániában a túlzott szülői befolyás korlátozza a diákokat.
- A pályaaorientációs szolgáltatások hiánya Magyarországon súlyos, strukturális problémaként jelenik meg, míg Romániában inkább hozzáférési és kihasználtsági kihívásokat jeleztek.

Szolgáltatások elérhetősége és minősége

Kritikus különbségek mutatkoznak a pályaaorientációs szolgáltatások megítélésében. A magyarországi szakértők mindössze 4,7%-a értékeli hatékonynak a jelenlegi rendszert. A romániai oldalon ezzel szemben a válaszadók többsége (41%) elérhetőnek írja le a szolgáltatásokat. Emellett majdnem tízből négyen – azaz a válaszadók közel 40%-a – úgy vélik, hogy jól szervezett pályaválasztási tanácsadási szolgáltatások működnek, jó eredményekkel és hozzáférhetőséggel. Ugyanakkor itt is megjelenik a minőség és hatásosság terén a szórás: a szolgáltatások nem egységesek, és jelentős különbségek mutatkoznak a városi és vidéki iskolák között. Magyarországon a legrosszabb helyzet a községekben, falvakban tapasztalható, ahol senki sem tartja hatékonynak és széles körben elérhetőnek a szolgáltatásokat, míg Romániában szintén a falvakban élő diákok jutnak ritkábban szakértői támogatáshoz, és gyakran a családjukra vagy saját információkeresésükre kell hagyatkozniuk.

KRITIKUS HIÁNYOSSÁGOK ÉS KÖZÖS KIHÍVÁSOK

Közös problématerületek

1. **Szakmai tanácsadás alacsony befolyása:** Mindkét oldalon a pályaválasztási tanácsadók szerepe marginális (5,2% vs. 12,6% befolyás)
2. **Önismereti deficitek:** A "nem tudom, miben vagyok jó" probléma mindkét térségben jelentős
3. **Gyakorlati tapasztalatok hiánya:** Az empirikus tapasztalatszerzés iránti igény mindkét oldalon magas
4. **Család túlsúlya:** A szülői vélemény dominál a szakmai támogatással szemben, ám a követendő családi példa a szakemberek szerint sok esetben hiányzik

Problémafókuszok

- **Magyarországi specifikus kihívások:** Magasabb NEET-kockázat, technológiai lemaradás tudatossága
- **Romániai specifikus kihívások:** Vidéki-városi egyenlőtlenségek, infrastrukturális korlátok

KÖVETKEZTETÉSEK ÉS AJÁNLÁSOK

Átfogó megállapítások

The content of this material does not necessarily represent
the official position of the European Union.

Romania - Hungary

A kutatási eredmények egyértelműen alátámasztják, hogy a határ menti együttműködés nemcsak lehetőség, hanem szükségszerűség. Mindkét térség hasonló kihívásokkal küzd, de eltérő erősségekkel rendelkezik, amelyek kölcsönösen kiegészíthetik egymást.

Stratégiai ajánlások

1. **Közös pályaaorientációs platform fejlesztése:** A Laboro.ro típusú digitális megoldások mindkét oldal számára hasznosak lennének
2. **Szakértői tudáscsere intézményesítése:** A magyarországi szakmai tapasztalatok és a romániai családi támogatási modellek ötvözése
3. **Kétnyelvű szolgáltatások fejlesztése:** A román-magyar kétnyelvűség munkaerőpiaci előnyeinek tudatos kihasználása
4. **Mobilitási programok koordinálása:** A fiatalok elvándorlásának mérséklése érdekében alternatív mobilitási lehetőségek kínálása a határ menti térségben
5. **Közös duális képzési programok:** A szakmai oktatás presztízsének növelése és a munkaerőpiaci igényekhez való alkalmazkodás

A határokon átnyúló pályaaorientációs együttműködés nem csupán a közös problémák hatékonyabb kezelését teszi lehetővé, hanem új minőséget teremt a fiatalok számára elérhető lehetőségekben. A UNITY projekt eredményei bebizonyították, hogy a közös gondolkodás és cselekvés konkrét alternatívát kínálhat a térség demográfiai kihívásaira.